

Türkiye’de Hemşirelik Alanında Preeklampsi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*

Examination of Postgraduate Theses on the Subject of Preeclampsia in the Field of Nursing in Turkey

Fatma BAŞARAN¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ağrı, Türkiye, fbasaran@agri.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6866-8678

ÖZET

Bu çalışma, hemşirelik alanında preeklampsi konusunu yürütülmüş olan lisansüstü tezleri retrospektif olarak inceleyen literatür taramasına dayalı tanımlayıcı bir çalışmadır. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “preeklamsi”, “preeklampsi”, “preeklempsi”, “preeklemsi” anahtar kelimelerini içeren tezlerden (n=321) araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan 10 tez çalışma kapsamına alınmıştır. Bu tezler; araştırma kapsamında doküman analizi yöntemi ile detaylı olarak incelenmiştir. Yürütülen tez çalışmalarının %40’ının (n=4) yüksek lisans, %60’ının (n=6) ise doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Tüm tezlerin 2014-2022 yılları arasında yayımlandığı ve toplam örnekleminin 1067 katılımcıdan oluştuğu saptanmıştır. Çalışmalar incelendiğinde; tezlerin %50’sinin (n=5) randomize kontrollü, %10’unun karma yöntem (n=1), %30’unun tanımlayıcı ve kesitsel (n=2), %10’unun ise yarı deneysel olarak planlandığı gözlemlenmiştir. İncelenen tezlerde preeklampsi üzerinde yürütülen deneysel çalışmalarda; müzik terapisinin, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin, simülasyona dayalı eğitim yönteminin ve web tabanlı destek programının maternal, fetal ve neonatal sağlık üzerinde olumlu sonuçlarının olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Lisansüstü tezler, Preeklampsi

ABSTRACT

This study is a descriptive research based on a literature review that retrospectively examines graduate theses conducted on the topic of preeclampsia in the field of nursing. Theses containing the keywords "preeclampsia," "preeklampsi," "preeklempsi," and "preeklemsi" were identified in the Higher Education Council National Thesis Center database (n=321). Out of these, 10 theses that met the inclusion criteria were selected for the study. These theses were thoroughly analyzed using the document analysis method. It was found that 40% (n=4) of the theses were master's theses, while 60% (n=6) were doctoral theses. All of the theses were published between 2014 and 2022, and the total sample size was 1,067 participants. Upon examining the studies, it was observed that 50% (n=5) of the theses used a randomized controlled design, 10% (n=1) used a mixed method, 30% (n=3) used descriptive and cross-sectional designs, and 10% (n=1) employed a quasi-experimental design. In the experimental studies conducted on preeclampsia, it was found that music therapy, educational and counseling services, simulation-based training methods, and web-based support programs had positive effects on maternal, fetal, and neonatal health.

Keywords: Nursing, Postgraduate theses, Preeclampsia.

*Bu araştırma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi tarafından 18-19 Aralık 2023 tarihlerinde düzenlenen "2. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi" nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Corresponding Author: Fatma BAŞARAN

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Tunceli, Ağrı, f.zeren89@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6866-8678

Peer review under responsibility of Munzur Health Science Journal

Received:09.12.2024

Revised: 20.12.2024

Accepted:21.12.2024

Available Online: 17.01.2025

Cite this article as: Başaran F. Examination of Postgraduate Theses on the Subject of Preeclampsia in the Field of Nursing in Turkey. Munzur Health Sci. J. 2025;1(1):46-59

GİRİŞ

Preeklampsi, gebelik esnasında ortaya çıkan ve dünya çapında gebelikle ilişkili komplikasyonların %2 ila %8' inden sorumlu hipertansif bir hastalıktır (1). Yeni başlayan hipertansiyon olarak tanımlanan preeklampsi, düşük gelirli ülkelerde anne ölümlerinin %9 ila %26'sından, yüksek gelirli ülkelerde ise %16'sından sorumludur (2). Dünya çapında tüm anne ölümlerinin yaklaşık %75'ini oluşturan başlıca komplikasyonlar arasında üçüncü sırada yer alan preeklampsi (3), ülkemizde anne ölümleri nedenleri arasında ikinci sırada yer almaktadır (4).

Preeklampsi, genellikle 20. gebelik haftasından sonra ortaya çıkan doğum öncesi ve sonrası dönemde hipertansiyon, proteinüri ve önemli multiple organ disfonksiyonu ile karakterize ciddi bir hastalıktır (5). 2013 yılına kadar “şiddetli” ve “hafif” olarak gruplandırılan preeklampsi karmaşık tıbbi bir bozukluk olması nedeniyle 2013 yılında American College of Obstetricians and Gynecologists (ACOG) tarafından tanı kriterleri ve sınıflaması güncellenmiştir. Yeni sınıflamada ACOG preeklampsiyi “şiddetli bulgularla seyreden” ve “şiddetli bulgularla seyretmeyen” preeklampsi olarak sınıflandırmıştır. Preeklampsinin dinamik sürecine bağlı olarak şiddetli bulgularla seyretmeyen preeklampsi de kısa sürede şiddetli bulgularla seyreden preeklampsiye dönebilmektedir. ACOG bu rehberinde şiddetli preeklampsi için tanı kriterlerini: pulmoner ödem, gebenin tansiyon değerlerinin minimum iki ölçüm sonrası 160/110 mmHg düzeyinden daha yüksek olması, karaciğerde fonksiyon bozukluğu, başka bir nedenle açıklanamayan epigastrik ve sağ üst kadranda ağrısı, görme ve/veya nörolojik bozukluk gelişmesi, trombositopeni (Trombosit sayısı < 100.000 μ L), herhangi bir renal hastalığı bulunmaksızın serum kreatinin değerinin bazal değere göre 2 katına çıkması ya da serum kreatinin değerinin 1,1 mg/dL'nin üzerinde olması şeklinde güncellemiştir. Preeklampsi tanısı alan bir hasta için bu kriterlerden birinin olması şiddetli bulgularla seyreden preeklampsi tanısı için yeterli olduğu kabul edilmektedir (6). International Society for the Study of Hypertension in Pregnancy (ISSHP) ise preeklampsiyi başlangıç zamanına göre “erken” ve “geç başlangıçlı preeklampsi” olarak ayırmaktadır. 34. gebelik haftasından önce ortaya çıkan preeklampsi için “erken”, 34. gebelik haftasından sonra ortaya çıkan preeklampsi için “geç” başlangıçlı terimi kullanılmıştır (7). Vakaların yaklaşık %90'ı geç preterm (\geq 34 ila 37 hafta), term veya postpartum dönemde ortaya çıkmakla birlikte, pozitif maternal ve perinatal sonuçları vardır. Ancak bu vakalarda ciddi morbidite veya mortalite meydana gelebilir. Vakaların geri kalan %10'u ise erken (<34 hafta) ortaya çıkar. Bu vakalar erken doğumdan kaynaklı riskler nedeniyle ciddi perinatal mortalite veya morbidite riski daha yüksektir. Her ne kadar bozukluk her zaman postpartum

dönemde düzelse de preeklampsi öyküsü olan kişiler yaşam boyu kardiyovasküler ilişkili mortalite ve morbidite açısından yüksek risk altındadır (8).

Preeklampsinin etiyojisi tam olarak bilinmemekle birlikte, kan basıncının yükselmesi ve renal fonksiyonun etkilenmesinin yanında bütün organ sistemlerini de etkileyerek çok sistemli bir hastalık olduğu bilinmektedir. Bu hastalığın en büyük nedeninin plasenta olduğu düşünülmektedir (9). Preeklampside risk faktörleri preeklampsinin ortaya çıkmasında ve şiddetini etkilemekte son derecede önemli bir ayrıntıdır. Nulliparite, çoğul gebelik, önceki gebelikte preeklampsi öyküsü, kronik hipertansiyon, tip I ve tip II diyabet, trombofili, otoimmün hastalık, obezite, ileri maternal yaş (>35), böbrek hastalığı, yardımcı üreme teknikleri, obstrüktif uyku apnesi gibi faktörler preeklampside risk faktörleri olarak ele alınmaktadır (5, 10). İkinci trimesterinde şiddetli preeklampsi belirtisi olan kadınlar, sonraki gebeliklerinde preeklampsi gelişme riski en yüksek olan grupları oluşturmaktadır (11).

Gebelik ve doğum esnasında ortaya çıkan komplikasyonlar kadın/anne ve yenidoğanın yaşaması ve sağlıklı bir hayat sürdürmesi için büyük öneme sahiptir (12). Bu hedef doğrultusunda küresel bir strateji planı olan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin (SKH) SKH-3 hedefi ile “Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi” anne ve yenidoğanın sağlığı ana hedefler arasında yer almaktadır. Bu hedef kapsamında, gebelik ve doğumla ilgili kadınların ve yenidoğanların sadece hayatta kalmaları ya da doğuma bağlı komplikasyonlardan kurtulmalarını sağlamak değil, bununla birlikte sağlık ve refahları için her açıdan sağlıklı bir süreç oluşturmak ve bunu başarmalarını sağlamaya odaklanılmıştır (13). Literatür incelendiğinde; hemşirelik alanı dâhil olmak üzere ebelik, tıp gibi birçok farklı alanda preeklampsi konusunu içeren pek çok tez çalışması ve araştırma makalesinin yapıldığı gözlemlenmiştir. Preeklampsi konusunda uluslararası birçok sistematik derleme ve meta-analiz çalışması (14-17) bulunmasına rağmen, ülkemizde bu tür çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bilgiler ışığında, bu çalışmada hemşirelik alanında preeklampsi konusunu ele alarak yürütülmüş olan lisansüstü tezleri tür, yıl, amaç, araştırma tasarımı, örneklem grubu, örneklem sayısı ve araştırma sonuçları açısından incelenmesi planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu çalışma, hemşireler tarafından preeklampsi konusunda yürütülen lisansüstü tezleri retrospektif olarak inceleyen literatür taramasına dayalı tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırma verileri; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanı (YÖK Tez)

kullanılarak yapılan taramalar sonucunda elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini hemşirelik bilim alanında yapılan ve tez başlığında “preeklampsi”, “preeklempsi”, “preeklemsi”, “preeklamsi” anahtar kelimesi bulunan çalışmalar oluşturmuştur. Tez taraması yapılırken, tarih aralığı seçilmeden YÖK tez sisteminde hemşirelik bilim alanında yapılmış bütün tezler araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

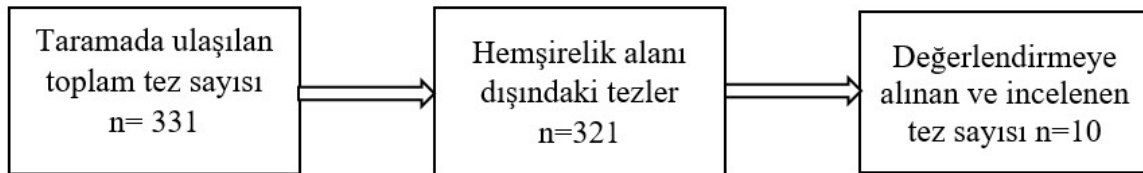
Araştırmaya dâhil edilme kriterleri;

- Lisansüstü tez başlığında “preeklampsi”, “preeklempsi”, “preeklemsi” veya “preeklamsi” anahtar kelimesinin bulunması,
- Yürütülen lisansüstü tezin hemşirelik bilim dalı ya da dallarından herhangi biri tarafından yürütülmüş olması,
- Tezin açık erişimli olması.

Araştırmaya dâhil edilmeme kriterleri ise;

- Tezin erişime kapalı olması
- Tezin hemşirelik bilim dalı ya da dalları dışında farklı bir bilim dalı tarafından yürütülmüş olması.

Taramalar sonucunda “preeklampsi”, anahtar kelimesi ile 317; “preeklempsi”, anahtar kelimesi ile 2; “preeklemsi” anahtar kelimesi ile 3 ve “preeklamsi” anahtar kelimesi ile 9 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Toplam ulaşılan tez sayısı 331’dir. Ulaşılan 331 lisansüstü tezin 321’i hemşirelik bilim alanı dışında farklı bir bilim alanında yürütülmüş olması nedeniyle araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Çalışmanın örneklemini bu doğrultuda dâhil edilme kriterlerini karşılayan 10 lisansüstü tez oluşturmuş olup, bu tezler doküman analizi yöntemi ile detaylı olarak incelenmiştir (Şekil 1). Çalışmaya dâhil edilen tezler kronolojik sırayla yüksek lisans ve doktora tezleri olarak incelenmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmış olup; tezler tür ve yıl, amaç, araştırma tasarımı, örneklem grubu, örneklem sayısı ve sonuçlar başlıkları altında detaylı olarak incelenmiştir.

Şekil 1. Çalışmaların seçilmesindeki akış şeması

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırmada, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'ndeki lisansüstü tezlerin herkese açık olması ve herkes tarafından erişim sağlanabilmesi ve araştırma kapsamında yazarları tarafından açık erişimli olan tezlerin değerlendirilmeye alınması nedeniyle etik kurul izni alınmasına gerek duyulmamıştır.

BULGULAR

Tezlerin sistematik incelenmesi sonucunda, çalışmaya dâhil edilme kriterlerine uyan 10 adet tez değerlendirmeye alınmıştır. Tezlerin türü incelendiğinde %40'ının (n=4) yüksek lisans, %60'ının (n=6) ise doktora düzeyinde yapıldığı görülmüştür. Tüm tezlerin 2014-2019 yılları arasında yayımlandığı ve toplam 1067 katılımcının bu çalışmalarda yer aldığı belirlenmiştir. Preeklampsi ile ilgili hemşirelik alanındaki ilk lisansüstü tezin 2014 yılında yapıldığı, tezlerin %50'sinin ise (n=5) son altı yılda yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalar incelendiğinde; tezlerin %50'sinin (n=5) randomize kontrollü araştırma, %10'unun karma yöntem (n=1), %30'unun tanımlayıcı ve kesitsel (n=2), %10'unun ise yarı deneysel olarak yapıldığı gözlemlenmiştir. Çalışmalardan ilki 2014 yılında yapılmışken; 2016 yılında bir adet, 2017 yılında üç adet, 2018 yılında üç adet, 2019 yılında ve 2022 yılında birer adet tez yapılmıştır. Çalışmaların örneklem grupları incelendiğinde; %50'sinin preeklampsi tanımlı gebelerle, %10'unun preeklampsi riski olan gebelerle, %10'unun hafif preeklampsi gebelerle, %20'sinin hemşirelik öğrencileri ile ve %10'unun ise preeklampsi tanısı alan annelerle yapıldığı saptanmıştır. Randomize kontrollü araştırmalarda müzikoterapinin, eğitim ve danışmanlığın, el masajının, simülasyona dayalı eğitimin ve web tabanlı destek programının hem preeklampsili hastaya bakım veren hemşirelik öğrencileri hem de preeklampsili anne ve bebeği üzerine etkisi ele alınmıştır (Tablo 1).

Preeklampsi tanımlı gebelerde müzikoterapinin bakım memnuniyetinde anlamlı fark yarattığı, kan basıncını düşürdüğü, anksiyete üzerinde etkili olduğu ve fetal kalp hızında olumlu sonuçlara neden olduğu belirlenmiştir (18, 19). Preeklampsi tanısıyla hastaneye yatışı yapılan gebelere uygulanan el masajının gebe kadınların sistolik kan basıncında herhangi bir değişikliğe neden olmadığı, diyastolik kan basıncını düşürdüğü, solunum ve fetal kalp hızını etkilemediği, müdahale grubu gebe kadınların el masajından sonra nabız hızının arttığı saptanmıştır (20). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda preeklampsi tanımlı gebenin veya hastanın bakımında simülasyona dayalı eğitim yöntemi kullanılarak, öğrencilerin bilgi, eleştirel düşünme, klinik karar verme, memnuniyet ve anksiyete düzeyleri üzerine etkisi ele alınmış

olup, öğrencilerin yönetime ilişkin görüşleri incelenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin preeklampsi tanısı olan hasta bakımının yönetiminde simülasyon destekli eğitim yönteminden memnun olduğu ancak anksiyete düzeyinde artışa neden olduğu tespit edilmiştir (21). Yüksek gerçekli simülasyonun öğrencilerin bilgi düzeyi, bilgi kalıcılığı, eleştirel düşünme eğilimi ve klinik karar verme düzeyini anlamlı düzeyde artırdığı ve öğrencilerin yöntemle ilgili pozitif düşüncelerinin olduğu belirlenmiştir. Karma yöntemle yürütülen çalışmanın sonucunda; teorik bilginin uygulamaya aktarılması, öğrenmenin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi, mesleki role hazırlanma, özgüven, karar verme becerisi kazanma ve öneriler temaları elde edilmiştir (22) (Tablo 1).

Preeklampsi tanılı gebelerde sağlığı geliştirme modeline temellendirilmiş web tabanlı destek programının gebelerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarında ve öz etkililik yeterliklerinde artmaya, prenatal distres puanlarında azalmaya olduğu ve bu gruptaki gebelerin bebek hareketlerini ve ödem takibinin kontrol grubundan daha iyi olduğu belirlenmiştir (23). Preeklampsi tanılı annelerin emzirme öz-yeterliliğinin gebeliğin istenme durumu, emzirme ile ilgili bilgi alma, destek olabilecek kişilerin olması ve anne sütünün dışında başka gıda verme durumundan etkilendiği ve daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca preeklampsi tanılı annelerin postpartum depresyon riskinin ikinci ayda halen devam ettiği saptanmıştır (24). Hafif preeklampsi tanılı gebelerin %28.3'ünde trombofili testinin pozitif olduğu ve bu oranın kasaba/köyde yaşayan, önceki gebeliklerinde preeklampsi tanısı alan, daha önce düşük yapma öyküsü bulunan, gebeliğinde daha az sağlık kontrolüne giden gebelerde daha fazla olduğu saptanmıştır (25). Vaka kontrol gruplu yapılmış bir çalışmada; preeklampsi tanısı alan gebelerin sosyal destek düzeyinin preeklampsi tanısı almayan gebelerden daha düşük, anksiyete durumlarının daha yüksek ve prenatal bağlanma düzeyinin ise benzer olduğu saptanmıştır (26). Preeklampsi tanısı olan gebelerde eğitim ve danışmanlığın sağlıklı yaşam biçimi davranışlarında etkili olduğu, şiddetli preeklampsi belirtilerinin daha az görülmesine neden olduğu ve gebelerin takiplerini düzenli yaptırımlarına katkı sağladığı belirlenmiştir (27) (Tablo 1).

Tablo 1. Hemşirelik bilim dalında preeklampsi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi

Tezin Yazarı/ Yılı/Türü	Amaç	Tasarım	Örneklem grubu	Örneklem sayısı	Sonuç
Eylem Toker, 2014, Doktora	Preeklampsili gebelerde müzikoterapinin doğumdan önceki anksiyete ve postpartum anne-bebek iletişimi ve memnuniyetine etkisini değerlendirmek	Randomize kontrollü araştırma	Preeklampsi tanılı gebeler	Deney grubu=35 Kontrol grubu=35	Newcastle Hemşirelik Bakımı Memnuniyet Ölçeği puanlarının deney grubunda anlamlı fark yarattığı belirlenmiştir. Müzikoterapinin kan basıncı üzerine düşürücü etkisi olduğu, fetal hareket sayısı ve fetal kalp hızında deney grubunda olumlu olarak anlamlı fark yarattığı gözlenmiştir. İkinci, üçüncü ve dördüncü izlemde çalışma grubunun sağlıklı yaşam biçimi davranışları ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; çalışma grubunda olan gebe kadınların dördüncü izlemde kontrol grubuna göre daha yüksek oranda nefes egzersizi ve yürüyüş yaptıkları belirlenmiştir. Kontrol grubunda olan gebelerin şiddetli preeklampsi semptomlarından birçoğunu çalışma grubuna göre daha çok yaşadıkları belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan gebelerin yaklaşık üçte birinin kilo, ödem, bebek hareketleri ve tansiyonunu düzenli takip ettiği belirlenmiştir.
Meltem Uğurlu, 2016, Doktora	Eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin preeklampsi riski olan gebelerde maternal-neonatal sağlık sonuçları, öz-etkililik düzeyi ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına etkisini ortaya koymak	Prospektif, randomize kontrollü araştırma	Preeklampsi riski olan gebeler	Çalışma grubu=47 Kontrol grubu=53	El masajının preeklampsili gebelerin arteriyel kan basıncı üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir.
Öznur Çetin, 2017, Doktora	Hastanede yatan preeklampsi tanılı gebelere uygulanan el masajının arteriyel kan basıncı, nabız, solunum ve fetal kalp atımı üzerindeki etkisini belirlemek	Randomize kontrollü araştırma	Preeklampsi tanısı ile yatan gebeler	Müdahale grubu=16 Kontrol grubu=16	Hastanede yatan hafif preeklampsi tanısı olan gebelere dinletilen müziğin arteriyel kan basıncı ve anksiyete üzerine etkili olduğu belirlenmiştir.
Özlem Doğan Yüksekol, 2017, Doktora	Hafif preeklampsi tanısı olan ve hastanede yatan gebelere dinletilen müziğin durumulluk kaygı düzeyi ve arteriyel kan basıncı üzerine etkisini belirlemek	Randomize kontrollü araştırma	Hafif preeklampsili gebeler	Müdahale=30 Kontrol grubu=30	Preeklampsili gebe yönetimi eğitiminde YGS yönteminin öğrencilerin bilgi düzeyi, bilgi kalıcılığı, eleştirel düşünme eğilimi ve klinik karar verme becerilerindeki toplam puan ortalamalarını anlamlı bir şekilde artırdığı ve öğrencilerin YGS yöntemine ilişkin olumlu düşüncelerinin olduğu bulunmuştur. Müdahale sonrası yapılan odak grup görüşmelerinde ise beş ana tema ortaya çıkmıştır: öğrenmenin geliştirilmesi, teorik bilginin pratik uygulamaya aktarılması, karar verme becerisinin ve özgüvenin artması, mesleki role hazırlık ve yapılan öneriler.
Ayşe Akalın, 2018, Doktora	Preeklampsili gebe yönetiminde hemşirelik öğrencilerinin bilgi, eleştirel düşünme ve klinik karar verme düzeyine senaryo temelli yüksek gerçekli simülasyon (YGS) yönteminin etkisinin değerlendirilmesi ve öğrencilerin yönetime ilişkin görüşlerinin incelenmesi	Karma yöntem	Hemşirelik öğrencileri	Müdahale=53 Kontrol=54	

Tablo 1. Devamı

Tezin Yazarı/ Yılı/Türü	Amaç	Tasarım	Örneklem grubu	Örneklem sayısı	Sonuç
Pınar Kara, 2017, Yüksek Lisans	Preeklampsi tanısı olan gebelerin sosyal destek ve anksiyete düzeylerinin prenatal bağlanmaya etkisini araştırmak	Vaka kontrol gruplu, tanımlayıcı	Preeklampsi tanısı alan ve rutin antenatal takibe gelen gebeler	Vaka grubu=101 Kontrol grubu=212	Preeklampsi tanısı olan vaka grubunun sosyal destek düzeyinin kontrol grubuna göre daha düşük, prenatal bağlanma düzeyinin benzer ve durumluk anksiyetelerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.
Bilge Ceren Yılmaz, 2018, Yüksek Lisans	Preeklampsi tanısı olan hastanın bakım yönetiminde simülasyona dayalı eğitim yönteminin kullanmanın hemşirelik öğrencilerinin memnuniyet ve anksiyete düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi	Ön test-son test kontrol gruplu, yarı deneysel	Hemşirelik öğrencileri	Girişim grubu=51 Kontrol grubu=51	Hemşirelik öğrencilerinin preeklampsili hastanın bakımının yönetmede simülasyona dayalı eğitim yönteminden memnun olduğu belirlenmiştir. Ancak bu yöntem ile girişim grubundaki öğrencilerin, kontrol grubundaki öğrencilere göre anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Nebahat Yegin Karakuzu, 2018, Yüksek Lisans	Preeklampsili gebe kadınlarda trombofilinin görülme sıklığı ve etkileyen faktörleri belirlemek	Kesitsel	Preeklampsi tanılı gebeler	120	Trombofili testi yapılan gebe kadınların %28.3'ünün test sonucunun pozitif olduğu belirlenmiştir. Köy/kasabada yaşama, daha önce düşük öyküsü bulunma, önceki gebeliklerinde preeklampsi tanısı alma, gebeliği süresince daha az sağlık kontrolüne gitmenin gebelerde trombofili test sonucunun pozitiflik oranını etkileyen faktörler olduğu belirlenmiştir. Preeklampsili annelerin emzirme öz-yeterliliğinin düşük ve gebeliğin planlı olması, emzirmeye ilişkin bilgi alma durumu, destek olabilecek kişiye sahip olması ve anne sütü dışında başka gıda verme durumundan etkilendiği belirlenmiştir. Preeklampsili annelerin postpartum depresyon riskinin ikinci ayda, 24.saate göre azalmış olmasına rağmen halen devam ettiği saptanmıştır.
Tuğba Özkardeş, 2019, Yüksek Lisans	Preeklampsinin kadınlarda emzirme öz-yeterliliği ve postpartum depresyon üzerine etkisini ve etkileyen faktörleri belirlemek	Tanımlayıcı ve kesitsel	Preeklampsili anne	73	Web destek grubunda yer alan gebelerin web desteği sonrası SYBDÖ-II ve ÖEYÖ toplam puanlarında artış ve PDÖ toplam puanında azalış bulunurken, kontrol grubunda bu fark anlamlı bulunmamıştır. Web destek grubundaki gebe kadınların destek programı sonrası ödem ve bebek hareketlerini takip etme durumlarının, kontrol grubundan daha iyi olduğu ancak iki grup arasında kan basıncı ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bebeklerin doğum şekli, kilosu, APGAR skoru ve beslenme durumları arasında iki grup arasında fark olmadığı bulunmuştur.
Büşra Yılmaz, 2022, Doktora	Sağlığı geliştirme modeline temellendirilmiş web tabanlı destek programının preeklampsili gebelerde anne bebek sağlığına etkisini incelemek	Randomize kontrollü araştırma	Preeklampsi tanılı gebeler	Web destek grubu=45 Kontrol grubu=45	Web destek grubunda yer alan gebelerin web desteği sonrası SYBDÖ-II ve ÖEYÖ toplam puanlarında artış ve PDÖ toplam puanında azalış bulunurken, kontrol grubunda bu fark anlamlı bulunmamıştır. Web destek grubundaki gebe kadınların destek programı sonrası ödem ve bebek hareketlerini takip etme durumlarının, kontrol grubundan daha iyi olduğu ancak iki grup arasında kan basıncı ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bebeklerin doğum şekli, kilosu, APGAR skoru ve beslenme durumları arasında iki grup arasında fark olmadığı bulunmuştur.

TARTIŞMA

Preeklampsi ile ilgili tezleri inceleyen bu çalışmada farklı araştırma türlerinde (deneysel, yarı deneysel, tanımlayıcı, kesitsel) çalışmaların ele alındığı gözlemlenmiştir. Farklı örneklem gruplarında yürütülen tez çalışmalarında müzik terapinin preeklampsi tanılı gebelerde olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir (18, 19). Cao ve arkadaşlarının müzik terapisinin gebeliğe bağlı hipertansiyon tedavisi gören hastalar üzerindeki etkilerini ele aldıkları bir çalışmada; müzik terapisinin, kan basıncını düşürdüğü, serum anjiyotensin II' yi düşürdüğü, olumsuz duyguları hafiflettiği ve yaşam kalitesini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır (28). Smith ve arkadaşlarının (2020) yapmış oldukları sistematik derleme ve meta-analiz çalışmasında; müziğin preeklampside bazı potansiyel faydaları olduğunu, ancak risk-fayda oranının tam olarak belirlenebilmesi için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamışlardır (17). Yang ve arkadaşlarının yaptığı sistematik derleme ve meta-analiz çalışmasında; müziğin obstetrik komplikasyonları azaltma potansiyeline sahip olabileceğini ve dolayısıyla müzik müdahalelerinin üç trimesterin tamamında ve doğum sırasında uygulanmasının rutin obstetrik uygulamalarda tavsiye edilebileceğini ifade etmişlerdir (29). Yürütülen tez çalışmalarının sonuçlarının uluslararası literatürdeki çalışmalarla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Yürütülen başka bir tez çalışmasında; el masajının preeklampsi üzerinde etkin bir girişim olmadığı belirlenmiştir (20). Literatür incelendiğinde; el masajının preeklampsi üzerine etkisini değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Rini ve arkadaşlarının preeklampsiye yönelik mevcut kanıtları inceledikleri kapsamlı bir incelemede; masaj terapisinin anksiyeteyi azalttığı ve doğum sonrası preeklampsi yönetiminin başarılı olmasına katkı sağladığı belirlenmiştir (30). Yapılan farklı bir çalışmada; parmak ve elde yapılan gevşeme tekniğinin preeklampsi tanılı kadınlarda yorgunluk ve stresi azaltmada önemli bir etkisinin olduğu belirlenmiştir (31). Masaj tekniklerinin preeklampside yarar sağladığı, ancak el masajını ele alan çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Hemşirelik öğrencileri üzerinde yürütülen tez çalışmalarında simülasyona dayalı eğitim yönteminin genel olarak olumlu sonuçlarının olduğu belirlenmiştir (21, 22). Karma yöntemle yapılan bir çalışmada; simülasyon eğitiminin preeklampsi/eklampsi vakalarında hemşire adaylarının kanıta dayalı uygulama kullanımını iyileştirdiği ve bunun annenin hayatta kalmasını iyileştirmede önemli bir adım olduğu sonucuna ulaşılmıştır (32). Yüksek kaliteli insan simülasyonunun, hemşirelerin preeklampsi ve eklampsi tedavisindeki öz yeterliliği üzerindeki etkisini ele alan prospektif bir kohort çalışmasında; kadın doğum hemşirelerinin

preeklampsi ve eklampsi yönetimi konusundaki genel öz yeterliliğinin önemli ölçüde arttığı ve öz-yeterlik düzeyinin zaman içinde korunduğu belirlenmiştir (33). Yürütülen tez çalışmalarının sonuçlarının uluslararası literatürdeki çalışmalarla benzerlik gösterdiği ve simülasyon eğitiminin preeklampsi yönetiminde olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı söylenebilir.

Doktora tezi kapsamında yürütülen bir çalışmada; preeklampsi tanılı gebelerde sağlığı geliştirme modeline temellendirilmiş web tabanlı destek programının gebelerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını ve öz etkililik yeterliklerini arttırdığı belirlenmiştir (23). Preeklampsi tanılı kadınlarda web tabanlı destek programları ile yürütülmüş çalışmalar incelendiğinde; programların kadınların yaşam kalitesinde olumlu sonuçlara katkı sağladığı ve daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir (34, 35). Tez çalışmasının sonuçlarının uluslararası literatürdeki çalışma bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Preeklampsi tanısı olan gebelerde eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını olumlu yönde etkilediği, bu gebelerde artan düzenli takiplerle birlikte şiddetli preeklampsi belirtilerinin daha az görüldüğü belirlenmiştir (27). Daha önce yapılmış çalışmalar incelendiğinde; preeklampsi tanısı alan gebelerde eğitim ve danışmanlığın anksiyete düzeyinde anlamlı bir azalmaya neden olduğu ve komplikasyonla karşı karşıya kalma oranlarını azalttığı tespit edilmiştir (36, 37). Uluslararası çalışma sonuçlarının yürütülen tez çalışmasının sonucu ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Sadece hemşirelik bilim alanında yürütülmüş lisansüstü tezlerin dikkate alınması ve tek bir veri tabanının kullanılması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

SONUÇ

Dünyada ve ülkemizde başlıca anne ölüm nedenlerinden biri olan preeklampsinin önlenmesi, erken dönemde tanınması ve uygun şekilde bakım yönetiminin yapılması anne ve yenidoğan sağlığı için büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada, hemşirelik alanında preeklampsi konusunda yapılan lisansüstü tezlerin ilkinin 2014 yılında yapıldığı ve son yıllarda daha çok ele alındığı gözlemlenmiştir. Yürütülen tez çalışmalarının farklı araştırma tasarımları ile ele alındığı ve birçoğunun uluslararası dergilerde araştırma makalesi olarak yayımlandığı görülmektedir. Uluslararası literatür göz önünde bulundurulduğunda; maternal ve fetal sağlığı iyileştirmek, mortalite ve morbidite oranlarını azaltmak ve preeklampsi ile ilişkili komplikasyonların görülme oranlarını azaltmak için preeklampsi konusunda daha çok araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir. Konuya özgü araştırmaların sayısının

arttırılması daha farklı ve geniş örneklerde farklı araştırma tasarımlarında araştırmalar yürütülmesi önerilmektedir.

Yazar katkıları

Fikir/Kavram: Fatma Başaran Tasarım: Fatma Başaran Denetleme/Danışmanlık: Fatma Başaran Veri Toplama ve/veya İşleme: Fatma Başaran Analiz ve/veya Yorum: Fatma Başaran Kaynak Taraması: Fatma Başaran Makalenin Yazımı: Fatma Başaran Eleştirel İnceleme: Fatma Başaran Kaynaklar: Fatma Başaran

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında herhangi bir finansal destek kullanılmamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

1. ACOG. (2019). ACOG Practice Bulletin No. 202: Gestational Hypertension and Preeclampsia. *Obstet Gynecol*, 133(1), e1-e25.
2. Karrar, S. A., & Hong, P. L. (2023). Preeclampsia. *In StatPearls*. StatPearls Publishing.
3. Brown, H.L.& Small, M.J. (2019). Overview of maternal mortality and morbidity updated: Jan 2018.
4. SB. (2016). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2016 Haber Bülteni. Retrieved from <https://www.saglik.gov.tr/TR,84930/saglik-istatistikleri-yilliklari.html>
5. American College of Obstetricians and Gynecologists ACOG. (2020). Gestational hypertension and preeclampsia: ACOG Practice Bulletin Summary, Number 222. *Obstetrics & Gynecology*, 135(6): s. 237-260. <https://doi.org/doi:10.1097/AOG.0000000000003892>
6. American College of Obstetricians and Gynecologists ACOG. (2013). Hypertension in pregnancy (Report of the ACOG Women's Health Care Physicians Task Force on Hypertension in Pregnancy). *Obstetrics & Gynecology*122(5): 1122- 1131. <https://doi.org/10.1097/01.AOG.0000437382.03963.88>
7. Brown, M. A., Magee, L. A., Kenny, L. C., Karumanchi, S. A., McCarthy, F. P., Saito, S., Hall, D. R., Warren, C. E., Adoyi, G., Ishaku, S., & International Society for the Study of Hypertension in Pregnancy (ISSHP) (2018). Hypertensive Disorders of Pregnancy: ISSHP Classification, Diagnosis, and Management Recommendations for International Practice. *Hypertension (Dallas, Tex. : 1979)*, 72(1), 24-43. <https://doi.org/10.1161/HYPERTENSIONAHA.117.10803>
8. August, P., & Sibai, B. M. (2017). Preeclampsia: Clinical features and diagnosis. *UpToDate Accessed December, 22*.
9. Peres, G. M., Mariana, M., & Cairrão, E. (2018). Pre-Eclampsia and Eclampsia: An Update on the Pharmacological Treatment Applied in Portugal. *Journal of cardiovascular development and disease*, 5(1), 3. <https://doi.org/10.3390/jcdd5010003>

10. Rana, S., Lemoine, E., Granger, J. P., & Karumanchi, S. A. (2019). Preeclampsia: Pathophysiology, Challenges, and Perspectives. *Circulation research*, 124(7), 1094–1112. <https://doi.org/10.1161/CIRCRESAHA.118.313276>
11. van Rijn, B. B., Hoeks, L. B., Bots, M. L., Franx, A., & Bruinse, H. W. (2006). Outcomes of subsequent pregnancy after first pregnancy with early-onset preeclampsia. *American journal of obstetrics and gynecology*, 195(3), 723–728. <https://doi.org/10.1016/j.ajog.2006.06.044>
12. Say, L., Chou, D., Gemmill, A., Tunçalp, Ö., Moller, A. B., Daniels, J., Gülmezoglu, A. M., Temmerman, M., & Alkema, L. (2014). Global causes of maternal death: a WHO systematic analysis. *The Lancet. Global health*, 2(6), e323–e333. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(14\)70227-X](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(14)70227-X)
13. UNDP. (2023). Sustainable Development Goals. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
14. Aguilar-Cordero, M. J., Lasserrot-Cuadrado, A., Mur-Villar, N., León-Ríos, X. A., Rivero-Blanco, T., & Pérez-Castillo, I. M. (2020). Vitamin D, preeclampsia and prematurity: A systematic review and meta-analysis of observational and interventional studies. *Midwifery*, 87, 102707. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2020.102707>
15. Almasi-Hashiani, A., Omani-Samani, R., Mohammadi, M., Amini, P., Navid, B., Alizadeh, A., Khedmati Morasae, E., & Maroufizadeh, S. (2019). Assisted reproductive technology and the risk of preeclampsia: an updated systematic review and meta-analysis. *BMC pregnancy and childbirth*, 19(1), 149. <https://doi.org/10.1186/s12884-019-2291-x>
16. Rahnemaei, F. A., Fashami, M. A., Abdi, F., & Abbasi, M. (2020). Factors effective in the prevention of Preeclampsia: A systematic review. *Taiwanese journal of obstetrics & gynecology*, 59(2), 173–182. <https://doi.org/10.1016/j.tjog.2020.01.002>
17. Smith, C. A., Tuson, A., Thornton, C., & Dahlen, H. G. (2020). The safety and effectiveness of mind body interventions for women with pregnancy induced hypertension and or preeclampsia: A systematic review and meta-analysis. *Complementary therapies in medicine*, 52, 102469. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2020.102469>
18. Yüksekol ÖD. (2017). Hastanede yatan hafif preeklampsili gebelere dinletilen müziğin arteriyel kan basıncı ve anksiyete düzeyi üzerine etkisi. [Doktora Tezi]. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
19. Toker E. (2014). Müzikoterapinin preeklampsili gebelerde doğum öncesi anksiyete ve doğum sonrası anne-bebek iletişimi ve memnuniyetine etkisi. [Doktora Tezi]. İstanbul. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
20. Çetin Ö. (2017). Preeklampsia tanısı ile hastanede yatan gebelere uygulanan el masajının arteriyel kan basıncı, nabız, solunum ve fetal kalp hızına etkisi. [Doktora Tezi]. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
21. Yılmaz BC. (2018). Preeklampsili hastanın bakımının yönetiminde simülasyona dayalı eğitim yönteminin kullanımının hemşirelik öğrencilerinin memnuniyet ve anksiyete düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

22. Akalin A. (2018). Preeklampsili gebe yönetiminde simülasyon yönteminin hemşirelik öğrencilerinin bilgi, eleştirel düşünme ve klinik karar verme düzeyine etkisi. [Doktora Tezi]. Ankara. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
23. Yılmaz B. (2022). Preeklampsili gebelerde sağlığı geliştirme modeline temellendirilmiş web tabanlı destek programının etkinliği. [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
24. Özkardeş T. (2018). Preeklampsinin emzirme öz yeterliliği ve postpartum depresyon üzerine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
25. Yegin Karakuzu N. (2018). Preeklampsili gebelerde trombofili ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Şanlıurfa. Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
26. Kara P. (2017). Preeklampsisi tanısı alan gebelerin sosyal destek ve anksiyete düzeylerinin prenatal bağlanmaya etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Adana. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
27. Uğurlu M. (2016). Preeklampsisi riski olan gebelerde eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin maternal ve neonatal sağlık sonuçları ve öz etkililik düzeyine etkisi. [Doktora Tezi]. Ankara. Gülhane Askeri Tıp Akademisi Komutanlığı Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü.
28. Cao, S., Sun, J., Wang, Y., Zhao, Y., Sheng, Y., & Xu, A. (2016). Music therapy improves pregnancy-induced hypertension treatment efficacy. *Int J Clin Exp Med*, 9(5), 8833-8838.
29. Yang, N., Chen, L., Tang, H., Zeng, Y., & Chen, D. (2020). Effects of music interventions on maternal and child outcomes in obstetric settings: an updated systematic review and meta-analysis. *Int J Gynecol Obst Res*, 8, 45-59.
30. Rini, S., Soetrisno, S., Andayani, T. R., & Suminah, S. (2023). Complementary and alternatives care for postpartum preeclampsia: A scoping review. *Pharmacia* (0428-0296), 70(4).<https://doi.org/10.3897/pharmacia.70.e110572>
31. Ahmed Thabet, H., El Saied Mahmoud Dawoud, S., Gamal Abd Elnaser Ahmed Elnabawey, M., & Rabie kamel Goma, L. (2023). Effect of finger handheld relaxation technique on fatigue and Stress among Women with Preeclampsia. *Egyptian Journal of Health Care*, 14(2), 15-25. doi: 10.21608/ejhc.2023.292661
32. Raney, J. H., Morgan, M. C., Christmas, A., Sterling, M., Spindler, H., Ghosh, R., ... & Walker, D. M. (2019). Simulation-enhanced nurse mentoring to improve preeclampsia and eclampsia care: an education intervention study in Bihar, India. *BMC pregnancy and childbirth*, 19, 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12884-019-2186-x>
33. Christian, A., & Krumwiede, N. (2013). Simulation enhances self-efficacy in the management of preeclampsia and eclampsia in obstetrical staff nurses. *Clinical Simulator in Nursing*, 9(9), e369-e377. <http://dx.doi.org/10.1016%2Fj.ecns.2012.05.006>
34. Hutchesson, M. J., Taylor, R., Shrewsbury, V. A., Vincze, L., Campbell, L. E., Callister, R., ... & Collins, C. E. (2020). Be Health e for Your Heart: a pilot randomized controlled trial evaluating a web-based behavioral intervention to improve the cardiovascular

- health of women with a history of preeclampsia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(16), 5779. <https://doi.org/10.3390%2Fijerph17165779>
35. Horn, J., Kolberg, M., Rangul, V., Magnussen, E. B., Åsvold, B. O., Henriksen, H. B., ... & Rich-Edwards, J. (2023). Feasibility of a postpartum web-and phone-based lifestyle program for women with a history of preeclampsia or gestational diabetes: a pilot intervention study. *Women's Health Reports*, 4(1), 345-357. <https://doi.org/10.1089%2Fwhr.2023.0039>
 36. Umamah, F., Santoso, B., Yunitasari, E., Nisa, F., & Wulandari, Y. (2022). The effectiveness of psycho-educational counseling in pregnant women with preeclampsia: A systematic review. *Journal of Public Health Research*, 11(3), 22799036221104161. <https://doi.org/10.1177/22799036221104161>
 37. Abazarnejad, T., Ahmadi, A., Nouhi, E., Mirzaee, M., & Atghai, M. (2019). Effectiveness of psycho-educational counseling on anxiety in preeclampsia. *Trends in psychiatry and psychotherapy*, 41(3), 276-282. <https://doi.org/10.1590/2237-6089-2017-0134>